

МЦПД

Міжнародний
Центр
Перспективних
Досліджень

01001, Україна, м. Київ, вул. Бориса Грінченка, 4, офіс 3.
Тел. (044) 279-88-23 | office@icps.kiev.ua | www.icps.com.ua

Зовнішньополітичні акценти

1 жовтня 2014 року
Випуск 6

Зміст

Зовнішньополітичні стратегії та рішення	1
• «Новинки» на російському дипломатичному фронті	1
• Недипломатична мова Великої сімки	2
• Безпілотники з Європи	2
• Розширення НАТО	3
• Продовження параду сепаратизму в Європі	3
• Китайський майдан	4
Європейська інтеграція	5
• Перенесення початку створення ЗВТ між Україною та ЄС	5
Енергетична дипломатія	6
• Тристоронні україно-російсько-єсівські переговори по газовому питанню	6
• Ускладнення ситуації навколо нафтогазового сектору Росії	7
Економічна дипломатія	8
• Канада і ЄС уклали угоду про вільну торгівлю	8
• Німеччина надасть фінансову допомогу Донбасу	9

Зовнішньополітичні стратегії та рішення

«Новинки» на російському дипломатичному фронті

Міністр закордонних справ РФ Сергій Лавров під час зустрічі з державним секретарем США Джоном Керрі вперше на офіційному рівні вжив термін «Новороссія». Під час зустрічі він наголошував на необхідності започаткування «прямого діалогу між владою України та керівництвом Новороссії». Цілком очевидно, що так звані ДНР та ЛНР не виправдали розрахунків кремлівських стратегів на повноцінну суб'єктність. Тому, в тому числі розуміючи, що ці дві організації можуть бути визнані терористичними, в геополітичну гру вводиться нова міфологема.

«Новороссія» — нова міфологема російської геополітичної гри

Водночас, пан Лавров також вперше офі-

ційно визнав, що на території України воюють громадяни РФ. Незважаючи на те, в якій формі це подавалося — «там багато добровольців, частина з яких росіяни, але є й американці та інші на стороні обох воюючих сторін» — сам факт визнання є дещо неочікуваним, адже повністю суперечить офіційній лінії Кремля на заперечення будь-якої причетності до війни на Сході України.

Іншою «новинкою» початку тижня стало порушення Головним слідчим управлінням Слідчого комітету Росії кримінальної справи про «геноцид російськомовного населення», яке проживає на території Луганської й Донецької областей. Згідно з повідомленням, оприлюдненим на сайті комітету, «слідством встановлено, що в період із 12 квітня 2014 року і досі, по-

рушуючи Конвенцію 1948 року «Про попередження злочину геноциду і покарання за нього», а також інші міжнародно-правові акти, нестворені особи з числа вищого політичного і військового керівництва України, Збройних сил України, Національної гвардії України і «Правого сектора» віддавали накази, спрямовані на повне знищення саме російськомовних громадян, які проживають на території Донецької і Луганської республік». У Слідчому комітеті заявляють, що вбивства російськомовних громадян нібито здійснювалися із застосуванням систем залпового вогню «Град» і важкого наступального озброєння невідомої дії.

За логікою подій після анексії Криму у відповідь українські слідчі органи мають оперативно порушити аналогічну справу проти «вищого політичного та військового керівництва» Росії. Проте з огляду на тотальну недовіру до російського правосуддя та слабкість українського «війна кримінальних справ» на-

вряд чи призведе до якихось результатів і взагалі буде серйозно сприйматися міжнародною спільнотою та українським суспільством. Натомість, незважаючи на так звані мінський та інші формати переговорів, Україна має ретельно готувати правову позицію, спрямовану на пошук належної міжнародної юрисдикції для забезпечення притягнення до кримінальної відповідальності громадян Росії, які були причетними до розв'язання агресії проти України, масових вбивств мирного населення та українських полонених, у порушення Женевських конвенцій 1949 року, а також компенсацію збитків, нанесених російськими та проросійськими збройними формуваннями, зокрема у зв'язку зі знищенням інфраструктури, житлового фонду та комунального господарства у Донецькій та Луганській областях.

Війна кримінальних справ навряд чи матиме якийсь результат

Недипломатична мова Великої сімки

25 вересня відбулася зустріч міністрів закордонних справ Великої сімки (G7). За результатами ухвалено міністерську заяву щодо України. Її мова вразила своєю прямою і навіть не дипломатичністю. Йдеться зокрема про чітку позицію щодо неприйнятності анексії Криму, вимоги до Росії негайно почати дотримуватися власних зобов'язань щодо відведення з України своїх військ і важкої військової техніки згідно з Мінськими домовленостями, забезпечення контролю за українсько-російським кордоном тощо. Крім того, G7 визнала провідну роль

ОБСЄ у спостереженні за дотриманням так званих Мінських домовленостей, а також привітала наміри України провести до кінця року Донорську конференцію, спрямовану на залучення коштів на відбудову Донбасу. Заслужує на окрему увагу також позиція G7 стосовно готовності розширити санкції проти Росії у разі, якщо вона буде продовжувати порушувати міжнародне право та існуючі міжнародно-правові домовленості.

G7 готова розширити санкції проти Росії

Безпілотники з Європи

Австрія, Німеччина і Франція вилучили готовність надати місії ОБСЄ свої безпілотники для контролю за дотриманням режиму припинення вогню, запровадженого так званими Мінськими домовленостями. Водночас Міністр закордонних справ Австрії Курц наголосив на тому, що

її країна має намір активізувати свої зусилля в рамках ОБСЄ та посилити допомогу важкопоранених в зоні АТО. Незважаючи на малу ефективність такої допомоги, сам факт прийняття рішень про її надання є позитивним, адже йдеться про три країни, які завжди вважалися проросійськими.

Розширення НАТО

Протягом останніх днів пролунала ціла низка гучних заяв щодо розширення НАТО. Зокрема, Міністр закордонних справ Росії Лавров заявив, що плани щодо вступу Боснії і Герцоговини, Македонії та Чорногорії до НАТО — це провокація проти Росії. Водночас, Прем'єр-міністр Фінляндії Александр Стубб заявив, що Фінляндія самостійно прийматиме рішення щодо вступу до НАТО та не питатиме дозволу на це у президента РФ Владіміра Путіна. Голова фінського уряду зробив відповідну заяву в інтерв'ю виданню. «Для нас питання полягає у тому, чи посилить членство у НАТО нашу безпеку, та чи надасть це нам більше можливостей впливати на безпекову політику в Європі. Це рішення ми будемо приймати, не питаючи дозволу», — заявив Стубб, відповідаючи на запитання журналіста стосовно того, чи дозволить Путін Фінляндії приєднатися до НАТО.

Прем'єр додав, що численні випадки пору-

шення повітряного простору Фінляндії та інших країн російськими військовими літаками є свого роду посланням Президента РФ, — «Подивіться, Росія все ще надпотужна держава».

Водночас дещо здивувала заява Президента США Барака Обами, який висловив переконання в тому, що агресія Росії не буде спрямована проти країн НАТО. Американський лідер запевнив, що вважає агресією дії РФ, спрямовані проти України. «Російська агресія, яка порушує територіальну цілісність країн, слабших за Росію, йде проти всіх міжнародних норм», — наголосив він. «Під проводом США вдалося змусити Росію платити ціну за свої дії. Йдеться про санкції, які вже є болючими для економіки... Я думаю, що досі є можливість досягти того, що Росія піде у більш правильному напрямку», — заявив Президент Обама.

Обама впевнений, що агресія Росії не буде спрямована проти країн НАТО

Продовження параду сепаратизму в Європі

27 вересня Президент Каталонії Артур Мас призначив проведення референдуму про незалежність провінції від Іспанії. Референдум призначено на 9 листопада. Як зазначає іспанська агенція AP, йдеться про один з найбільших викликів для уряду Іспанії за останні роки. Цей крок продовжує «сепаратистський тренд» останнього періоду у Європі.

Водночас, віце-прем'єр Іспанії Сорайя Саенс де Сантамарія заявила, що «цей референдум не буде проведено, оскільки він є неконституційним». А вже 29 вересня увечері Конституційний суд Іспанії скликав пленум суддів для розгляду питання щодо призупинення дії закону та указу про референдум в Каталонії. Відповідну скаргу було зареєстровано в журналі суду о першій годині дня. Згідно з прогнозами іспанських аналітиків, пленум

Конституційного суду не може зробити нічого іншого, окрім як зупинити закон і указ про оголошення референдуму на звернення уряду, яке містить свідчення неконституційності цих законодавчих актів.

Небезпечна тенденція, яка свідчить про те, що окремим державам-членам ЄС стає все складніше тримати під контролем ситуацію у власних країнах. Це означає, що принцип субсидіарності має компенсуватися чи принаймні урівноважуватися повноцінною гуманітарною політикою, яка спроможна пропонувати громадянам повноцінні об'єднавчі ідеї для того, щоб «тримати купи» європейські держави у визначених у післявоєнний період кордонах.

Європейським державам все складніше тримати під контролем ситуацію у власних країнах

Китайський майдан

У Гонконзі вже декілька днів поспіль проходять масові акції протесту. Причиною масштабних демонстрацій стали вимоги громадян прямих вільних виборів керівництва місцевої адміністрації, раніше призначуваної підконтрольної Пекіну колегією вибірників. Насправді ці вимоги звучать досить давно, але цього разу вони спричинили дійсно серйозні протестні рухи.

Представник управління у справах Гонконгу і Макао заявив, що Пекін «категорично заперечує проти будь-яких незаконних дій, які порушують правопорядок і ставлять під загрозу громадський спокій, і всіляко підтримує уряд Гонконгу». Тим не менше, представники комуністичної влади Китаю стурбовані тим, що заклики до демократії можуть бути підтримані і на материковій частині країни.

Влада Китаю стурбована, що заклики до демократії можуть бути підтримані на материковій частині

Велика Британія повернула Гонконг Китаю в 1997 році на умові збереження формули «одна країна, дві системи», яка гарантує в Гонконзі збереження свободи і права на протести, яких позбавлені жителі материкового Китаю. До цього часу формула працювала практично без збоїв. Проте нинішні події стануть тестом як для Гонконгу, так і для Китаю в цілому. При цьому фінансовий сектор вже відчуває на собі наслідки. В понеділок, як і очікувалося, торги на Гонконгській біржі почалися розпродажами. Індекс Hang Seng вже втратив майже 2%, а від своїх максимумів 3 вересня індикатор втратив вже більше 7%.

«Той факт, що безлади паралізували район Централ, безумовно, є негативним моментом для індексу. Думаю, в короткостроковій перспективі він втратить мінімум 3,5%», — поділився думкою в інтерв'ю Bloomberg Дікі Вонг, директор Kingston Financial Group.

Європейська інтеграція

Перенесення початку створення ЗВТ між Україною та ЄС

26 вересня ц. р. до Генерального секретаріату Ради ЄС була депонована ратифікаційна грамота України щодо Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. А вже 29 вересня Рада ЄС із загальних питань офіційно прийняла рішення про перенесення початку створення зони вільної торгівлі згідно з Україною. Згідно з пунктом 2 Спільної Заяви Ради ЄС та Європейської Комісії «відтермінування тимчасового застосування угоди про ЗВТ з Україною є частиною всеохоплюючого мирного процесу в Україні з урахуванням її територіальної цілісності і права визначати свою долю». У Заяві також міститься заклик до України «здійснювати реформи та модернізацію з урахуванням міжнародних зобов'язань та при підтримці ЄС», а також наголошується на тому, що зміни до Угоди про асоціацію можуть вноситися лише за пропозицією однієї зі сторін, погодженою іншою стороною.

Водночас низка європейських високопосадовців досить несхвально прокоментували такий розвиток подій. Зокрема, міністр закордонних справ Литви Лінас Лінкявічюс в інтерв'ю The Wall Street Journal. Зазначив, що такі дії «відкривають ворота Москві для тиску з метою внесення змін до тексту угоди».

Литовський уряд, який є одним з найбільш критичних в ЄС до Росії, був захоплений зненацька цим рішенням та дізнався про нього з преси. «Я вважаю, що тактично і стратегічно це не дуже правильний крок», — сказав Лінкявічюс. «Будь-які поступки не призведуть до поступок з іншого боку... Це призведе до постійного тиску», — відзначив він.

Перенесення створення ЗВТ між Україною та ЄС відкриває ворота Москві для подальшого тиску

Енергетична дипломатія

Тристоронні україно-російсько-єсівські переговори по газовому питанню

26 вересня в Берліні відбулися тристоронні переговори по газовому питанню між представниками України, ЄС та Росії. Досягнуто попередні домовленості, які планується покласти в основу фінального документу. По-перше, ціна російського газу для України становитиме 385 дол./тис.куб.м. на 6-місячний перехідний період (при цьому не встановлено характер ціни, — Україна наполягає зафіксувати ціну, як константу, на рівні договору, а Росія готова надати знижку у розмірі 100 дол. від ціни, визначеної російсько-українським договором 2009 року). По-друге, українська сторона повинна виплатити «Газпрому» борг у 3,1 млрд. дол., з яких 2 млрд. потрібно сплатити на кінець жовтня, а решту суми до кінця року. Переговори не закінчилися, спільного рішення не прийнято, наступний раунд переговорів планується на перші числа жовтня. Фактично, сторони взяли тайм-аут для обмірковування попередніх домовленостей.

Щиру зацікавленість у стабілізації російсько-українського газового конфлікту висловлює Європа, яка прагне не допустити повторення сценарію морозної зими 2009 року і зупинки транзиту російського газу до ЄС. Водночас, українські політики захоплені передвиборчою парламентською компанією та не готові брати на себе відповідальність за газову капітуляцію перед «Газпромом». З іншого боку, й Росія зацікавлена відтермінувати газові переговори, затягуючи час до зимових холодів, що дозволить їй звинуватити Київ у крадіжках транзитного газу. Росія використовує дану ситуацію для призупинення поставки газу європейським споживачам, дискредитуючи український маршрут. У разі реалізації такого сценарію Кремль щонайменше вирішує тактичну мету, — збільшення потужності газопроводу Opal, через

Росія послідовно дискредитує український маршрут поставки газу в Європу

який транспортується газ від «Північного потоку» до європейських споживачів (Єврокомісія, керуючись нормами Третього енергопакету, заборонила російській стороні використовувати останній на повну потужність), а також досягає стратегічної цілі — розблокування будівництва «Південного потоку». Шантажуючи Європу взимку ненадійністю українського транзитного маршруту, Кремль формуватиме мережу так званих «російських лобі» серед європейських держав. Інформаційне поле для реалізації такого сценарію вже формується. Так, після тристоронньої зустрічі Міністр енергетики Росії заявив, що Україні на зимовий період вже не вистачає від 5 до 12 млрд куб. м. газу, тому Київ змушений буде «красти» російський транзитний газ.

Українська сторона повинна упередити можливий провокаційний сценарій Москви та відкрити доступ європейському стратегічному партнеру до телеметричної інформації щодо фізичних параметрів руху газу (робочий тиск та добовий обсяг перекачування газу). Вказані параметри слід зробити відкритими

для всіх сторін технологічного ланцюжка «видобуток — транспортування — споживання». Зіставлення технічних показників дозволить виявити проблемні ділянки на усьому шляху транспортування газу від видобування до споживання та оперативно встановити відповідального за порушення транзиту.

Європа, дбаючи про свою енергетичну безпеку, підштовхує Україну до газового перемир'я з Росією. Без сумніву, вирішення газового конфлікту відбудеться лише в Стокгольмському арбітражу і не раніше наступного року. Водночас саме нині Україна гостро потребує додаткових поставок енергоресурсів (газ, нафта, вугілля, біопаливо тощо) щоб упередити ризик можливого енергетичного колапсу взимку. У цьому сенсі додають оптимізму активні перемовини Києва та Осло про поставки норвезького газу через 6 — 7 місяців. Диверсифікація газових поставок суттєво посилять позиції України у газовому конфлікті з Росією.

Європа підштовхує Україну до газового перемир'я з Росією

Ускладнення ситуації навколо нафтогазового сектору Росії

Єврокомісія продовжила розслідування відносно «Газпрому» за статтею можливого порушення компанією правил конкуренції Євросоюзу, а також висловила претензії до деяких раніше укладених довгострокових контрактів та ціноутворення. По-друге, французька компанія «Total» через дію санкцій призупинила спільні проекти глибинного буріння з Лукойл, у результаті російська компанія змушена призупинити освоєння важкодоступних родовищ Західного Сибіру. По-третє, китайська сторона не квапиться вносити аванс по газовому контракту з «Газпромом». Таким чином, введені санкції принесли не лише фінансові проблеми енергетичному сектору Росії, але й відкинули нафтогазовидобувну галузь в інноваційно-

Росія не має достатніх технологічних ресурсів для освоєння своїх покладів нафти і газу

технологічному розвитку. Освоєння важкодоступних родовищ Сибіру без участі європейських компаній неможливо. Росія володіє величезними покладами нафти і газу у світі, втім вона не має достатніх технологічних ресурсів для їх раціонального освоєння.

Загостренням ситуації навколо Росії як потужного світового постачальника енергоресурсів скористався Іран. 25 вересня іранський президент Хасан Роухані з трибуни Генеральної Асамблеї ООН звернувся до світової спільноти з пропозицією переглянути санкції відносно Тегерану. Роухані підкреслив, що Іран надалі розвиватиме мирну ядерну програму в рамках міжнародного права. У разі, якщо санкції проти Ірану переглянуть, то відповідно кількість нафти у світі збільшиться, а ціни на неї впадуть ще більше, що може додатково вдарити по Росії.

Економічна дипломатія

Канада і ЄС уклали угоду про вільну торгівлю.

Прем'єр-міністр Канади Стівен Гарпер і президент Європейської комісії Жозе Мануель Баррозу підписали документ про вільну торгівлю.

Передбачається, що угода дасть можливість знизити тарифи, оптимізувати регулювання і усунути формальні бар'єри. Тепер угоду повинні схвалити парламенти всіх країн-членів ЄС.

Зазначимо, що Європейський союз — другий за величиною торговий партнер Канади після США. У 2012 році американський експорт до Євросоюзу наблизився до 206 млрд євро, в той же час, як експорт ЄС в США досяг майже 300 млрд євро. 30 млн робочих місць в Європі (приблизно 10% від всієї робочої сили) залежать від іноземної торгівлі.

У Єврокомісії підрахували, що угода, переговори про підписання якої велися з 2009 року, дозволить сторонам наростити двосторонню торгівлю товарами і послугами на 20% — до 25,7 млрд євро на рік. Договір передбачає анулювання мит при імпорті та експорті майже всіх товарів і послуг між Канадою та Євросоюзом, збільшення квот на поставки молочної продукції з країн ЄС в Канаду і канадського м'яса в країни Європейського Союзу. Угода може вплинути на розстановку сил основних гравців на європейському ринку харчової продукції.

Створення ЗВТ між ЄС та Канадою вплине на європейський ринок харчової продукції

Німеччина надасть фінансову допомогу Донбасу

Німеччина має намір виділити 500 млн євро кредитних гарантій — на відновлення інфраструктури Донбасу та 25 млн євро на будівництво житла для вимушених переселенців в Україні. Про виділення коштів в телефонній розмові домовилися Петро Порошенко та Ангела Меркель. Крім того, співрозмовники розглянули енергетичне питання, зокрема результати останніх тристоронніх консультацій з газового питання, які відбулися у Берліні.

За дорученням П. Порошенка віце-прем'єр-міністр регіонального розвитку, будівництва та

ЖКГ Володимир Гройсман 29 вересня провів нараду за участю представників органів центральної та місцевої влади, Німецького товариства міжнародного співробітництва (GIZ), посольства Німеччини в Україні з метою реалізації гуманітарних проектів на кошти німецького уряду. Зокрема, обговорювалося питання доставки та розповсюдження німецької гуманітарної допомоги у Донецькій і Луганській областях та побудови містечок для більш 4 тисяч вимушених переселенців.

Метою публікації є оцінка основних зовнішньополітичних кроків України, аналіз представлення України у контексті глобальних процесів у регіоні та світі, а також огляд основних світових подій, що можуть мати вплив на подальший розвиток України та країн регіону. Особливу увагу приділяється оцінці процесу європейської інтеграції України, зокрема питанням імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

@2014 Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД)

У разі цитування обов'язкове посилання на МЦПД

Автор ідеї: Василь Філіпчук

Відповідальний за проект: Вадим Трюхан

Колектив експертів МЦПД: Вадим Трюхан, Володимир Притула, Ірина Івашко, Олена Захарова, Наталя Слободян, Василь Поворозник

Експерти Центру відкриті до спілкування з медіа. Для отримання фахових коментарів просимо звертатися до Директора з комунікацій МЦПД Світлани Судак:

ssudak@icps.kiev.ua